

حقوق شناسی عمومی
دوره مقدماتی

مقدمه علم حقوق

با

رویکردی به حقوق ایران و اسلام

www.ketab.ir

مصطفی دانش پژوه

استادیار پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

دانش پژوه، مصطفی، ۱۳۳۵-

مقدمه علم حقوق (با رویکرد به حقوق ایران و اسلام) / مصطفی دانش پژوه. - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۸۹.

دوازدهم، ۲۷۶ ص.: نمودار - پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ ۱۶۸. حقوق؛ ۱۷) (سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)؛ ۱۳۳۱. حقوق؛ ۸۴)

ISBN: 978-600-5486-19-3

بها: ۳۰۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. [۲۵۵]-۲۶۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.

نمایه.

چ. ۲: ۱۳۸۹. چ. ۳: ۱۳۹۰. چ. ۴: ۱۳۹۰. چ. ۵: ۱۳۹۰. چ. ۶: ۱۳۹۰. چ. ۷: ۱۳۹۱. بها: ۵۸۰۰۰ ریال.
۱. حقوق ۲. حقوق - ایران. الف. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ب. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم

انسانی دانشگاه‌ها (سمت). ج. عنوان.

۳۴۰

۱۳۸۹ م ۲ / ۲۳۰ K

۱۸۸۳۲۴۸

کتابخانه ملی ایران

www.ketab.ir

مقدمه علم حقوق با رویکرد به حقوق ایران و اسلام

مؤلف: مصطفی دانش پژوه

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه (شماره انتشار: ۱۶۸، حقوق: ۱۷)

ناشر همکار: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی (شماره انتشار: ۱۳۳۱، حقوق: ۸۴)

ویراستار: محمود سوری

حروفچینی و صفحه‌آرایی: اداره چاپ و انتشارات پژوهشگاه

چاپ دوازدهم: پاییز ۱۴۰۰

تعداد: ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم - سبحان

قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشران محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵۱۲۱۱۱۱ (انتشارات ۲۱۱۱۳۰۰)، نمابر: ۲۸۰۳۰۹۰
تهران: خیابان انقلاب، بین وصال و قدس، نبش کوی اسکو، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن ۶۶۴۰۲۶۰۰ و ۶۶۹۷۸۹۲۰

Website: www.rihu.ac.ir

Email: info@rihu.ac.ir

تهران: بزرگراه جلال آل احمد، تقاطع پل یادگار امام، روبه‌روی پمپ گاز، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، تلفن: ۴۴۲۳۴۸۴۲۳، نمابر: ۴۴۲۴۸۷۷۷ □ تهران: خ انقلاب، خ ابوریحان، ش ۱۰۷ و ۱۰۹ - تلفن: ۶۶۴۰۸۱۲۰، نمابر: ۶۶۴۰۵۶۷۸

Website: www.samt.ac.ir

Email: info@samt.ac.ir

فهرست مطالب

۱ پیشگفتار
۵ مقدمه
۵ مفهوم و تعریف «مقدمه علم حقوق»
۹ فصل نخست: دانش حقوق
۹ گفتار نخست: کلیات
۹ مبحث اول: تعریف علم حقوق
۱۰ مبحث دوم: موضوع علم حقوق
۱۱ مبحث سوم: روش مطالعه و تحقیق در علم حقوق
۱۱ مبحث چهارم: اهداف آموزش علم حقوق
۱۲ گفتار دوم: رابطه علم حقوق با دیگر علوم نزدیک و مرتبط
۱۳ مبحث اول: حقوق و جامعه‌شناسی
۱۴ مبحث دوم: حقوق و روان‌شناسی
۱۵ مبحث سوم: حقوق و علوم سیاسی
۱۵ مبحث چهارم: حقوق و علم اقتصاد
۱۶ مبحث پنجم: حقوق و تاریخ
۱۷ مبحث ششم: حقوق و فقه
۱۸ گفتار سوم: تقسیم‌ها و شاخه‌های علم حقوق
۱۸ مقدمه: موضوع و مبانی تقسیم

۲۰	مبحث اول: حقوق عمومی و حقوق خصوصی
۲۰	بند یک - زمینه و معیارهای تقسیم
۲۱	بند دو - تعریف حقوق عمومی و حقوق خصوصی
۲۲	بند سه - شاخه‌های فرعی حقوق عمومی و حقوق خصوصی
۳۶	مبحث دوم: حقوق ملی و حقوق بین‌المللی
۳۶	بند یک - معیار تقسیم
۳۷	بند دو - شاخه‌های حقوق بین‌الملل
۴۲	مبحث سوم: حقوق تطبیقی
۴۳	مبحث چهارم: دانش‌های وابسته و تلفیقی حقوق
۴۴	بند یک - فلسفه حقوق
۴۵	بند دو - تاریخ حقوق
۴۵	بند سه - جامعه‌شناسی حقوق
۴۶	● پرسش و خودآزمایی
۴۸	● چکیده نموداری مباحث
۴۹	فصل دوم: قاعده حقوقی
۵۰	گفتار نخست: تعریف و ضرورت حقوق
۵۰	مبحث اول: تعریف
۵۰	مبحث دوم: ضرورت
۵۱	گفتار دوم: اوصاف و ویژگی‌های قاعده حقوقی
۵۱	مبحث اول: عمومیت و شمول
۵۲	مبحث دوم: انسانی، رفتاری، اجتماعی و دستوری بودن
۵۳	مبحث سوم: الزامی بودن و قابلیت اجبار داشتن
۵۴	مبحث چهارم: برخورداری از ضمانت اجرای دولتی
۵۷	گفتار سوم: انواع قواعد حقوقی
۵۷	مبحث اول: قواعد آمره و تکمیلی
۵۷	بند یک - مبنا و ریشه تقسیم
۵۸	بند دو - تعریف و قلمرو
۵۹	بند سه - فایده قواعد تکمیلی و تمیز آن از قواعد آمره
۶۰	مبحث دوم: قواعد ماهوی و قواعد شکلی

به نام خداوند جان و خرد
 تو را دانش دین رهاند درست
 به گفتار پیغمبر راه جوی
 که «من شارسانم، علیم در است»
 اگر چشم داری به دیگر سرای
 به نزد نبی و وصی گیر جای^۱

کسزین برتر، اندیشه برنگذرد...
 در دستگاری بپایدت جُست...
 دل از تیرگی‌ها بدین آب شوی...
 درست، این سخن گفت پیغمبر است...
 به نزد نبی و وصی گیر جای^۱

پیشگفتار

دانشجویانی که رشته «حقوق» را برمی‌گزینند و وارد دانشکده‌های حقوق می‌شوند، چه‌بسا ممکن است همانند بیشتر دانشجویان دیگر رشته‌ها، آگاهی کافی از موضوع و محمول و هدف رشته تحصیلی خود نداشته باشند. بدین دلیل لازم است در آغازین روزهای تحصیل، هر چند به صورت اجمالی و کلی با علم حقوق آشنا شوند تا ادامه راه را با روشنی و استواری پیمایند. برای این منظور، در واحد درسی مستقل با عنوان «مقدمه علم حقوق» پیش‌بینی شده است و کتاب‌های متعددی با همین عنوان یا عناوین مشابه و نزدیک، مانند: کلیات علم حقوق، مبادی علم حقوق، مقدمه عمومی علم حقوق، کلیات مقدماتی حقوق، مبانی و کلیات علم حقوق و سرانجام دیباچه‌ای بر دانش حقوق به رشته تحریر درآمده و برای تدریس به بازار دانش و دانشگاه بار یافته و هر کدام - با وجود اختلاف در درجه اقبال و قبول - سهمی از این مهم را به خود اختصاص داده است؛ همچنان که هر یک را امتیازهایی ویژه است. اما با این همه، هیچ‌کدام از کاستی‌های شکلی، روشی یا احیاناً محتوایی خالی نیست، چنان که همین کتاب نیز چنین است، و کدامین کتاب جز قرآن کریم است که از هرگونه کاستی و کژی پیراسته باشد؟

به هر حال فزونی حجم، پرداختن مفصل به مباحثی که اصولاً از مقدمات کلی و عمومی علم حقوق به شمار نمی‌آید، رعایت نکردن کامل نظم منطقی بحث‌ها و سرفصل‌ها، عدم سیر مطالب از مباحث آسان به مباحث سخت، به‌ویژه با توجه به ناآشنایی دانشجوی تازه‌وارد در این رشته، توجه نکردن و نپرداختن به نظام حقوقی اسلام - آن‌گونه که باید - در عین اعتراف به اهمیت و جایگاه آن در حقوق ایران، از جمله کاستی‌ها و ایرادهایی است که بعضاً در کتاب‌های یاد شده به چشم می‌خورد و تلاش شده است این اثر از آن کاستی‌ها و ایرادها پیراسته باشد.